

МОНІТОРИНГ
СІСТЕМА

Установа адукацыі
“Беларускі дзяржаўны педагагічны ўніверсітэт
імя Максіма Танка”

ЗАЦВЯРДЖАЮ

Рэктар

А.І.Жук

2024 г.

Рэгістрацыйны № УД- 81-8-95 /вуч.

БЕЛАРУСКАЯ ПАЛЕАГРАФІЯ

Вучэбная праграма ўстановы вышэйшай адукацыі
па вучэбнай дысцыпліне для спецыяльнасці:

1-02 03 01 Беларуская мова і літаратура

2024 г.

Вучэбная праграма складзена на аснове Адукацыйнага стандарту вышэйшай адукацыі АСВА 1-02 03 01-2021, (20.04.2022, №85), вучэбнага плана спецыяльнасці 1-02 03 01 Беларуская мова і літаратура (15.07.2021, №048 – 2021/у; 23.06.2022, №133 – 2022/у)

СКЛАДАЛЬНІК:

Н.У.Чайка, прафесар кафедры мовазнаўства і лінгвадыдактыкі ўстановы вышэйшай адукацыі “Беларускі дзяржаўны педагагічны ўніверсітэт імя Максіма Танка”, доктар філалагічных навук, прафесар

РЭЦЭНЗЕНТЫ:

Т.М.Тарасава, прафесар кафедры беларускай і замежнай літаратуры БДПУ, доктар філалагічных навук, прафесар;

Г.К.Чахоўскі, загадчык кафедры беларускага мовазнаўства БДУ, кандыдат філалагічных навук, дацэнт

УЗГОДНЕНА:

Дырэктар дзяржаўнай установы адукацыі “Гімназія № 18 г. Мінска імя І.С.Міранкова” Ю.В.Новік

РЭКАМЕНДАВАНА ДА ЗАЦВЯРДЖЭННЯ:

Кафедрай мовазнаўства і лінгвадыдактыкі ўстановы адукацыі “Беларускі дзяржаўны педагагічны ўніверсітэт імя Максіма Танка” (праатакол № 8 ад 26.08. 2024 г.)

Загадчык кафедры

 Д.В.Дзятко

Навукова-метадычным саветам ўстановы адукацыі “Беларускі дзяржаўны педагагічны ўніверсітэт імя Максіма Танка” (праатакол № 6 ад 16.08. 2024 г.)

Афармленне вучэбнай праграмы і суправаджальных матэрыялаў дзеючым патрабаванням Міністэрства адукацыі Рэспублікі Беларусь адпавядае

Метадыст вучэбна-метадычнага аддзела

 Я.В.Ціханав

Дырэктар бібліятэкі

 Н.П.Сяткоўская

ТЛУМАЧАЛЬНАЯ ЗАПІСКА

Мэта вучэбнай дысцыпліны па выбары “Беларуская палеаграфія” – садзейнічаць фарміраванню гісторыка-філалагічнай эрудыцыі будучых спецыялістаў; навучыць аналізаваць і абагульняць наяўныя моўныя факты; сфарміраваць навыкі практычнага ўкаранення атрыманых ведаў у будучай прафесійнай дзейнасці; выхаваць павагу да духоўнай і інтэлектуальнай спадчыны славянскіх народаў.

Задачы вучэбнай дысцыпліны па выбары “Беларуская палеаграфія”:

– даць уяўленне аб палеаграфіі як дапаможнай гісторыка-філалагічнай дысцыпліне;

– пазнаёміць з палеаграфічнымі асаблівасцямі кірылічных помнікаў X – XIX стст.;

– пашырыць і засвоіць веды і навыкі, якія дапамогуць правільна чытаць старажытныя помнікі;

– навучыць арыентавацца ў спецыяльнай літаратуры і самастойна знаходзіць адказы на складаныя тэарэтычныя і практычныя пытанні.

Месца вучэбнай дысцыпліны ў шэрагу іншых дысцыплін. “Беларуская палеаграфія” – вучэбная дысцыпліна, якая мае ярка выражаны міждысцыплінарны характар, што абумоўлена яе аб’ектам даследавання. Паколькі старажытныя віды пісьма вывучаюцца ў розных навуках – мовазнаўстве, літаратуразнаўстве, гісторыі і інш., то гэта дазваляе настаўніку ў працэсе выкладання беларускай мовы і літаратуры на анамастычным матэрыяле паспяхова ажыццяўляць міжпрадметныя сувязі.

Сувязь вучэбнай дысцыпліны з іншымі дысцыплінамі. Пры вивучэнні вучэбнай дысцыпліны прадугледжваецца пераемнасць і сувязь і сувязь з наступнымі вучэбнымі дысцыплінамі “Стараславянская мова”, “Агульнае мовазнаўства”, “Гісторыя беларускай літаратурнай мовы”, “Параўнальная граматыка усходнеславянскіх моў”, а таксама са школьным курсам беларускай мовы. Асаблівая ўвага пры выкладанні асобных тэм павінна ўдзяляцца вивучэнню спецыфічных рыс беларускіх уласных імёнаў. Лекцыйныя і практычныя заняткі, прадугледжаныя вучэбным планам, узаемна звязаны і арганічна дапаўняюць адно аднаго, даючы магчымасць паглыбіць і ўдасканаліць набытыя веды.

У выніку вивучэння вучэбнай дысцыпліны па выбары “Беларуская палеаграфія” студэнт павінен:

ведаць:

– асноўныя прыёмы палеаграфічнага аналізу;

– знешнія асаблівасці найбольш вядомых пісьмовых помнікаў;

– этапы і заканамернасці развіцця тэхнікі кірылічнага пісьма;

умець:

- адрозніваць па знешнім выглядзе найбольш важныя помнікі Старажытнай Русі;
- чытаць асобныя тэксты XI–XVIII ст., змешчаныя ў вучэбных дапаможніках, а таксама па фотакопіях;
- расшыфроўваць цітлы і лічбы;
- праводзіць лінгвістычныя і культуралагічныя назіранні, рабіць абагульненні і вывады;

валодаць:

- уменнем аналізаваць старажытныя тэксты;
- навыкамі класіфікацыі старажытных тыпаў пісьма;
- прыёмамі палеаграфічнага аналізу.

Вывучэнне вучэбнай дысцыпліны “Беларуская палеаграфія” павінна забяспечыць у студэнтаў фарміраванне базавай прафесійнай кампетэнцыі **БПК – 23**: Прымяняць веды пра гісторыю паходжання славян, славянскіх моў і славянскай палеаграфіі, характарызаваць сучасныя славянскія мовы.

У рамках адукацыйнага працэсу па вучэбнай дысцыпліне “Беларуская палеаграфія” студэнт павінен набыць не толькі тэарэтычныя і практычныя веды, уменні і навыкі па спецыяльнасці, але і развіць свой каштоўнасна-асобасны, духоўны патэнцыял, сфарміраваць якасці патрыёта і грамадзяніна, гатовага да актыўнага ўдзелу ў эканамічным, вытворчым, сацыяльна-культурным і грамадскім жыцці краіны.

Структура зместу вучэбнай дысцыпліны.

У аснову структуравання зместу вучэбнага матэрыялу курса пакладзены прынцып тэматычнага падыходу, які прадугледжвае падзел вучэбнага матэрыялу на адносна самастойныя раздзелы (тэмы). Па кожнай вучэбнай тэме ў адпаведнасці з яе мэтамі і задачамі па фарміраванні і развіцці ў студэнтаў канкрэтных кампетэнцый выкладчык (кафедра) праектуе і рэалізуе канкрэтныя педагагічныя тэхналогіі.

У адпаведнасці з вучэбным планам установы вышэйшай адукацыі “Беларускі дзяржаўны педагагічны ўніверсітэт імя Максіма Танка” на вывучэнне вучэбнай дысцыпліны “Беларуская палеаграфія” на 4 курсе ў 7 семестры адводзіцца: усяго – 96 гадзін, аўдыторных – 48 гадзіны (лекцыйныя – 24, практычныя – 24 гадзіны), на самастойную працу – 48 гадзіны.

Форма атрымання вышэйшай адукацыі – дзённая. Форма прамежкавай атэстацыі – залік.

Размеркаванне гадзін па семестрах на дзённым аддзяленні на 4 курсе:

семестр	усяго гадзін	аўдыторныя	лекцыі	практычныя	самаст. праца	форма атэстацыі
7	96	48	24	24	48	залік

ЗМЕСТ ВУЧЭБНАГА МАТЭРЫЯЛУ

1. Уводзіны. Палеаграфія як дапаможная гісторыка-філалагічная дысцыпліна. Сувязь палеаграфіі з іншымі гістарычнымі і лінгвістычнымі дысцыплінамі.

2. Станаўленне і сутнасць палеаграфічнай метадалогіі.

2.1. Метад палеаграфічнага аналізу і яго асноўныя прыёмы. Датаванне, лакалізацыя і вызначэнне аўтарства помнікаў.

2.2. Першыя спробы палеаграфічнага аналізу і іх прычыны. “Паморскія адказы” А. Дзянісава. Роля І.І. Сразнеўскага, А.І. Сабалеўскага, Я.Ф. Карскага і інш. у распрацоўцы славяна-кірылічнай палеаграфіі.

2.3. Палеаграфічныя даследаванні XX і XXI ст. Рукапісы-фальсіфікацыі. Роля палеаграфістаў і лінгвістаў у выкрыцці падробак.

3. Пачатак славянскага пісьменства.

3.1. Пытанне пра функцыянаванне пісьменства ў славян да прыняцця хрысціянства. Рунічнае пісьмо. Час, месца і ўмовы ўзнікнення славянскага пісьменства.

3.2. Кірыліца і глаголіца: пытанне аб паходжанні азбук. Палімсесты. Дзейнасць Кірыла і Мяфодзія. Кірыліца і глаголіца на ўсходнеславянскіх землях.

4. Кірылічнае пісьменства Старажытнай Русі.

4.1. Асноўныя тыпы помнікаў пісьменства X–XIII стст. Надпісы на прадметах быту, камянях, графіці на сценах Кіеўскай Сафіі. Найбольш старажытныя датаваныя помнікі на пергаменце. Пісьмо на драўляных дошках. Берасцяныя граматы.

4.2. Помнікі X–XIII стст., створаныя на тэрыторыі Беларусі.

4.3. Ранні і позні устаў. Матэрыялы і прылады для пісьма. Фарбавальныя рэчывы. Фармат і кошт рукапісаў. Мастацкае аздабленне помнікаў: арнамент, мініяцюра, пераплёт. Візантыйскі арнамент.

4.4. Палеаграфічныя асаблівасці помнікаў X–XIII стст.

4.5. Фармат рукапісаў X–XIII стст. Папяровыя млыны на Беларусі.

5. Кірылічнае пісьменства XIV–XVII стст.

5.1. Пісьменства ў Вялікім Княстве Літоўскім і землях сучаснай Расіі. Гістарычныя падзеі і іх ўплыў на развіццё пісьменства. Пашырэнне цэнтраў кнігапісання. Вялікакняская канцылярыя і яе функцыі. Асноўныя помнікі беларускай і рускай рукапіснай кнігі XIV–XVI стст. Узнікненне скорапісу ў беларускім дзелавым пісьменстве. Віды скорапісу. Асаблівасці беларускага скорапісу.

5.2. Палеаграфічныя асаблівасці рукапісных помнікаў XIV–XVII стст. Паўустаў, абрысы паўустаўных літар. Старэйшы паўустаў. Малодшы паўустаў. Надрадковыя знакі. Скарачэнні. Вязь. Літоўская і маскоўская вязь. Тайнапіс.

5.3. Мастацкае аздабленне рукапісаў. Тэраталагічны, балканскі і неавізантыйскі стылі арнаменту. Матэрыялы і прылады пісьма. Выкарыстанне пергаменту. З'яўленне паперы. Тэхналогія вырабу паперы. Філігрань. Вадзяныя знакі. Упарадкаванне фармату кніг.

6. Кірылічнае пісьменства XVIII–XIX стст.

6.1. Кірылічнае пісьменства XVIII–XIX стст. Развіццё графічнай сістэмы.

6.2. Грамадзянскі шрыфт і яго ўплыў на пісьменства ўсходніх славян. Звужэнне жанраў рукапісных дакументаў у XIX ст.

6.3. Палеаграфічныя асаблівасці пісьмовых помнікаў XVIII–XIX стст. Мастацкае аздабленне: пераплёты, вокладкі. Фабрычная папера.

7. Лацінскае і арабскае пісьмо на тэрыторыі Беларусі.

7.1. Вытокі лацінскага пісьма. З'яўленне і выкарыстанне лацінкі ў Вялікім Княстве Літоўскім.

7.2. Месца і роля лацінскай графікі ў практыцы беларускага кнігадрукавання XIX–XX ст.

7.3. Арабскае пісьмо на беларускіх землях, прычыны яго ўзнікнення. Кітабы, іх палеаграфічныя і моўныя асаблівасці.

ВУЧЭБНА-МЕТАДЫЧНАЯ КАРТА ВУЧЭБНАЙ ДЫСЦЫПЛІНЫ

№ раздзела, тэмы	Назва раздзела, тэмы	Колькасць аўдыторных гадзін		Самастойная работа	Літаратура	Форма кантролю ведаў
		лекцыйныя	практычныя			
	БЕЛАРУСКАЯ ПАЛЕАГРАФІЯ	24	24	48		
1.	Уводзіны (2 г.)	2		2		
1.1.	1. Палеаграфія як дапаможная гісторыка-філалагічная дысцыпліна 2. Сувязь палеаграфіі з іншымі гістарычнымі і лінгвістычнымі дысцыплінамі	2		2	1, 2, 7	апытванне, вуснае паведамленне
2.	Станаўленне і сутнасць палеаграфічнай метадалогіі (8 г.)	6	6	8		
2.1.	1. Метад палеаграфічнага аналізу і яго асноўныя прыёмы 2. Датаванне, лакалізацыя і вызначэнне аўтарства помнікаў	2	2	2	2, 6, 8	апытванне, вуснае паведамленне
2.2.	1. Першыя спробы палеаграфічнага аналізу і іх прычыны. 2. “Паморскія адказы” А. Дзянісава. Роля І.І. Сразнеўскага, А.І. Сабалеўскага, Я.Ф. Карскага і інш. у распрацоўцы славяна-кірылічнай палеаграфіі	4		4	1, 9, 10	апытванне, вуснае паведамленне
2.3.	1. Палеаграфічныя даследаванні XX і XXI ст. Рукапісы-фальсіфікацыі. 2. Роля палеаграфіі і лінгвістаў у выкрыцці падробак		4	2	2	апытванне, вуснае паведамленне
3.	Пачатак славянскага пісьменства (4 г.)	2	2	6		
3.1.	1. Пытанне пра функцыянаванне пісьменства ў славян да прыняцця хрысціянства 2. Рунічнае пісьмо. Час, месца і ўмовы ўзнікнення славянскага пісьменства	2		4	1	апытванне, вуснае паведамленне
3.2.	1. Кірыліца і глаголіца: пытанне аб паходжанні азбук. Палімессты. 2. Дзейнасць Кірыла і Мяфодзія 3. Кірыліца і глаголіца на ўсходнеславянскіх землях		2	2		камбінаванае апытванне, вуснае паведамленне
4.	Кірылічнае пісьменства Старажытнай Русі (12 г.)	4	8	12		
4.1.	1. Асноўныя тыпы помнікаў пісьменства X–XIII стст. 2. Надпісы на прадметах быту, камянях, графіці на сценах Кіеўскай Сафіі 3. Найбольш старажытныя датаваныя помнікі на пергаменце 4. Пісьмо на драўляных дошках. Берасцяныя граматы.	2	2	4	1, 3, 6	апытванне, вуснае паведамленне

4.2.	1. Помнікі X–XIII стст., створаныя на тэрыторыі Беларусі		2	2		апытванне, вуснае паведамленне
4.3.	1. Ранні і позні устаў 2. Матэрыялы і прылады для пісьма. Фарбавальныя рэчывы 3. Фармат і кошт рукапісаў 4. Мастацкае аздабленне помнікаў: арнамент, мініяцюра, пераплёт. Візантыйскі арнамент	2		2	1, 2, 6, 7	апытванне, вуснае паведамленне
4.4.	1. Палеаграфічныя асаблівасці помнікаў X–XIII стст.		2	2		апытванне, вуснае паведамленне, пісьмовае заданне
4.5.	1. Фармат рукапісаў X–XIII стст. Папяровыя млыны на Беларусі		2	2		апытванне, вуснае паведамленне
5.	Кірылічнае пісьменства XIV–XVII стст. (6 г.)	4	2	6		
5.1.	1. Пісьменства ў Вялікім Княстве Літоўскім і землях сучаснай Расіі Гістарычныя падзеі і іх ўплыў на развіццё пісьменства. Пашырэнне цэнтраў кнігапісання 2 Вялікакняская канцелярыя і яе функцыі. 3. Асноўныя помнікі беларускай і рускай рукапіснай кнігі XIV–XVI стст. 4. Узнікненне скоропісу ў беларускім дзелавым пісьменстве. Віды скоропісу. 5. Асаблівасці беларускага скоропісу	2		2	1, 2, 5	франтальнае апытванне, вуснае паведамленне
5.2.	1. Палеаграфічныя асаблівасці рукапісных помнікаў XIV–XVII стст. 2. Паўустаў, абрысы паўустаўных літар. Старэйшы паўустаў. Малодшы паўустаў 3. Надрадковыя знакі. Скарачэнні. Вязь. Тайнапіс	2		2	1, 2, 6, 9	апытванне, вуснае паведамленне
5.3.	1. Мастацкае аздабленне рукапісаў 2. Візантыйскі, тэраталагічны, балканскі і неавізантыйскі стылі арнаменту 3. З'яўленне паперы. Філігрань. Вадзяныя знакі. Упарадкаванне фармату кніг		2	2	1	апытванне, вуснае паведамленне
6.	Кірылічная палеаграфія XVIII–XIX стст. (6 г.)	4	2	6		
6.1.	1. Кірылічнае пісьменства XVIII–XIX стст. 2. Развіццё графічнай сістэмы	2		2	10	
6.2.	1. Грамадзянскі шрыфт і яго ўплыў на пісьменства ўсходніх славян 2. Звужэнне жанраў рукапісных дакументаў у XIX ст.		2	2		апытванне, вуснае паведамленне

6.3.	1. Палеаграфічныя асаблівасці пісьмовых помнікаў XVIII–XIX стст. 2. Мастацкае аздабленне: пераплёты, вокладкі. Фабрычная папера	2		2	7	апытванне, вуснае паведамленне
7.	Лацінскае і арабскае пісьмо на тэрыторыі Беларусі (6 г.)	2	4	8		
7.1.	1. Вытокі лацінскага пісьма 2. З’яўленне і выкарыстанне лацінкі ў Вялікім Княстве Літоўскім	2		4	2, 6, 7	апытванне, вуснае паведамленне
7.2.	1. Месца і роля лацінскай графікі ў практыцы беларускага кнігадрукавання XIX–XX стст.		2	2	1	апытванне, вуснае паведамленне
7.3.	1. Арабскае пісьмо на беларускіх землях, прычыны яго ўзнікнення 2. Кітабы, іх палеаграфічныя і моўныя асаблівасці		2	2		апытванне, вуснае паведамленне
	Усяго:	24	24	48		Залік

ІНФАРМАЦЫЙНА-МЕТАДЫЧНАЯ ЧАСТКА

ЛІТАРАТУРА

Асноўная літаратура

1. Калечыц, І. Л. Дапаможныя гістарычныя дысцыпліны : вучэб.-метаад. дапам. / І. Л. Калечыц ; М-ва адукацыі Рэсп. Беларусь, Беларус. дзярж. пед. ун-т. – 2-е выд. – Мінск : БДПУ, 2009. – 140 с.
2. Калечиц, И. Л. Практикум по вспомогательным историческим дисциплинам: палеография, геральдика, хронология, ономастика : пособие для студентов вузов / И. Л. Калечиц ; М-во образования Респ. Беларусь, Белорус. гос. пед. ун-т. – 2-е изд., испр. и доп. – Минск : БГПУ, 2015. – 156 с.

Дадатковая літаратура

1. Груша, А. І. Беларуская кірылічная палеаграфія : вучэб. дапам. / А. І. Груша. – Мінск : Беларус. дзярж. ун-т, 2006. – 87 с.
2. Истрин, В. А. 1100 лет славянской азбуки / В. А. Истрин. – М. : Наука, 1988. – 192 с.
3. Карский, Е. Ф. Славянская кирилловская палеография / Е. Ф. Карский ; предисл. В. И. Борковского. – М. : Наука, 1979. – 494 с.
4. Кобрин, В. Б. Вспомогательные исторические дисциплины / В. Б. Кобрин, Р. А. Леонтьева, П. А. Шорин. – М. : Просвещение, 1984. – 106 с.
5. Козлов, В. П. Тайны фальсификации. Анализ подделок исторических источников XVIII–XIX веков / В. П. Козлов. – М. : Аспект Прес, 1996. – 272 с.
6. Леонтьева, Г. А. Ключи к тайнам КЛИО: палеография, метрология, хронология, геральдика, нумизматика, ономастика, генеалогия : кн. для учащихся и студентов / Г. А. Леонтьева, П. А. Шорин, В. Б. Кобрин. – М. : Просвещение, 1994. – 286 с.
7. Леонтьева, Г. А. Вспомогательные исторические дисциплины : учеб. для студентов высш. учеб. заведений / Г. А. Леонтьева, П. А. Шорин, В. Б. Кобрин ; под ред. Г. А. Леонтьевой. – М. : ВЛАДОС, 2003. – 368 с.
8. Куль-Сяльверстава, С. Я. Беларуская палеаграфія : навуч. дапам. / С. Я. Куль-Сяльверстава. – Гродна : Гродзен. дзярж. ун-т, 1996. – 104 с.
9. Тихомиров, М. Н. Русская палеография / М. Н. Тихомиров, А. В. Муравьев. – М. : Высш. шк., 1966. – 288 с.
10. Ячмянёва, І. М. Беларуская палеаграфія : дапаможнік / І. М. Ячмянёва. – Магілёў : Магілёўс. дзярж. ун-т, 2007. – 80 с.

МЕТАДЫЧНЫЯ РЭКАМЕНДАЦЫІ ПА АРГАНІЗАЦЫІ САМАСТОЙНАЙ РАБОТЫ СТУДЭНТАЎ

Для павышэння якасці прафесійнай падрыхтоўкі будучых настаўнікаў мэтазгодна на працягу ўсяго тэрміну навучання ў ВНУ прыцягваць кожнага студэнта да сістэматычнай самастойнай работы. Змест і формы самастойнай работы студэнтаў распрацоўваюцца супрацоўнікамі кафедры ў адпаведнасці з мэтамі і задачамі адукацыйнага стандарту.

Матэрыял, рэкамендаваны для самастойнага вывучэння, студэнты павінны атрымліваць ад выкладчыка з першых тыдняў семестра. Матэрыял для самастойнай працы, распрацаваны выкладчыкамі кафедры, можа ўключаць комплексы індывідуальных заданняў па пэўных тэмах, сістэму індывідуальных дамашніх кантрольных работ па тэмах і раздзелах дысцыпліны.

На самастойнае вывучэнне варта прапаноўваць асобныя тэмы лекцый або іх часткі па раней складзеным плане з указаннем асноўнай і дадатковай літаратуры па праблеме.

Эфектыўнасць самастойнай працы студэнтаў залежыць ад многіх фактараў. Тут і аптымальна выбраная форма працы, і дакладныя, канкрэтныя ўказанні і рэкамендацыі выкладчыка з наступнай аб'ектыўнай ацэнкай яе вынікаў і, самае важнае, сістэматычнасць і паслядоўнасць у правядзенні такой працы.

Самастойная работа студэнтаў прадугледжвае выкананне кантрольных прац, тэстаў, падрыхтоўку вусных паведамленняў і пісьмовых рэфератаў па вызначанай тэматыцы, знаёмства з навукавай, навукова-папулярнай, хрэстаматыйнай літаратурай, з тэрміналагічнымі слоўнікамі, пераклад, рэферыраванне і анатаванне прафесійна арыентаваных тэкстаў і інш.

Самастойная работа студэнтаў праводзіцца ў аб'ёме, прадугледжаным вучэбным планам.

ПАТРАБАВАННІ ДА ВЫКАНАННЯ САМАСТОЙНАЙ РАБОТЫ СТУДЭНТАЎ

№ п/п	Назва тэмы, раздзела	Колькасць гадзін	Заданне	Форма выканання
1.1	Палеаграфія як дапаможная гісторыка-філалагічная дысцыпліна	2	Падрыхтаваць канспект пра мэты і задачы курса, пра асноўныя перыяды развіцця палеаграфіі	Канспект
2.1	Метад палеаграфічнага аналізу і яго асноўныя прыёмы. Датаванне, лакалізацыя і вызначэнне аўтарства помнікаў	2	Падрыхтаваць канспект па тэме “Метад палеаграфічнага агалізу”.	Канспект
2.2	Першыя спробы палеаграфічнага аналізу і іх прычыны. “Паморскія адказы” А. Дзянісава. Роля І.І. Сразнеўскага, А.І. Сабалеўскага, Я.Ф. Карскага і інш. у распрацоўцы славяна-кірылічнай палеаграфіі	4	Падрыхтаваць партфолія, дзе будуць праілюстраваны асноўныя працы І.І. Сразнеўскага, Я.Ф. Карскага па распрацоўцы тэарэтычных пытанняў славяна-кірылічнай палеаграфіі	Прэзентацыя
2.3	Палеаграфічныя даследаванні XX і XXI ст. Рукапісы-фальсіфікацыі. Роля палеаграфістаў і лінгвістаў у выкрыцці падробак	2	Падрыхтаваць прэзентацыю пра Палеаграфічныя даследаванні XX і XXI ст.	Прэзентацыя
3.1	Пытанне пра функцыянаванне пісьменства ў славян да прыняцця хрысціянства. Рунічнае пісьмо. Час, месца і ўмовы ўзнікнення славянскага пісьменства	4	Падрыхтаваць партфолія, дзе будуць праілюстраваны асноўныя этапы развіцця пісьменства ў славян.	Партфолія
3.2	Дзейнасць Кірыла і Мяфодзія. Кірыліца і глаголіца на ўсходнеславянскіх землях	2	Сабраць і скапіраваць фрагменты кірылічных і глагалічных помнікаў пісьменнасці, зрабіць іх аналіз	Картатэка моўных фактаў; рэферат
4.1	Надпісы на прадметах быту, камянях, графіці на сценах Кіеўскай Сафіі. Найбольш старажытныя датаваныя помнікі на пергаменце. Пісьмо на драўляных дошках. Берасцяныя граматы	4	Правесці аналіз надпісаў на прадметах быту, камянях, графіцы на сценах Кіеўскай Сафіі	Даклад
4.2	Помнікі X–XIII стст., створаныя на тэрыторыі Беларусі	2	Знайсці і зрабіць копіі фрагментаў Помнікі X–XIII стст., створаныя на тэрыторыі Беларусі.	Картатэка моўных фактаў; рэферат
4.3	Мастацкае аздабленне помнікаў: арнамент, мініяцюра, пераплёт. Візантыйскі арнамент	2	Знайсці і зрабіць копіі фрагментаў мастацкага аздаблення помнікаў: арнамент, мініяцюра, пераплёт. Візантыйскі	Картатэка моўных фактаў; рэферат.

			арнамент. Раскласіфікаваць іх па тыпах	
4.4	Палеаграфічныя асаблівасці помнікаў X–XIII стст.	2	Падрыхтаваць рэферат пра палеаграфічныя асаблівасці помнікаў X–XIII стст.	Рэферат
4.5	Фармат рукапісаў X–XIII стст. Папяровыя млыны на Беларусі	2	Падрыхтаваць рэферат пра палеаграфічныя асаблівасці помнікаў X–XIII стст.	Прэзентацыя
5.1	Узнікненне скорапісу ў беларускім дзелавым пісьменстве. Віды скорапісу. Асаблівасці беларускага скорапісу.	2	Падрыхтаваць прэзентацыю на тэму “Асаблівасці беларускага скорапісу”	Прэзентацыя
5.2	Палеаграфічныя асаблівасці рукапісных помнікаў XIV–XVII стст. Паўустаў, абрысы паўустаўных літар. Старэйшы паўустаў. Малодшы паўустаў. Надрадковыя знакі. Скарачэнні. Вязь. Тайнапіс	2	Падрыхтаваць прэзентацыю па тэме “Палеаграфічныя асаблівасці рукапісных помнікаў XIV–XVII стст. Паўустаў, абрысы паўустаўных літар. Старэйшы паўустаў. Малодшы паўустаў. Надрадковыя знакі. Скарачэнні. Вязь. Тайнапіс”	Прэзентацыя
5.3	Філігрань. Вадзяныя знакі. Упарадкаванне фармату кніг	2	Падрыхтаваць рэферат пра філігрань, вадзяныя знакі, упарадкаванне фармату кніг	Рэферат
6.1	Кірылічнае пісьменства XVIII–XIX стст. Развіццё графічнай сістэмы	2	Падрыхтаваць даклад па тэме “Кірылічнае пісьменства XVIII–XIX стст. Развіццё графічнай сістэмы”.	Даклад
6.2	Звужэнне жанраў рукапісных дакументаў у XIX ст.	2	Правесці аналіз асноўных жанраў рукапісных дакументаў у XIX ст.	Даклад
6.3	Палеаграфічныя асаблівасці пісьмовых помнікаў XVIII–XIX стст. Мастацкае аздабленне: пераплёты, вокладкі. Фабрычная папера	2	Падрыхтаваць даклад па тэмах “Палеаграфічныя асаблівасці пісьмовых помнікаў XVIII–XIX стст. Мастацкае аздабленне: пераплёты, вокладкі. Фабрычная папера”.	Даклад
7.1	Вытокі лацінскага пісьма. З’яўленне і выкарыстанне лацінкі ў Вялікім Княстве Літоўскім	4	Зрабіць канспект па тэмах “Вытокі лацінскага пісьма. З’яўленне і выкарыстанне лацінкі ў Вялікім Княстве Літоўскім”.	Канспект
7.2	Лацінская графіка ў практыцы беларускага кнігадрукавання XIX–X стст.	2	Падрыхтаваць прэзентацыю на тэму “Лацінская графіка ў практыцы беларускага кнігадрукавання”	Прэзентацыя
7.3	Кітабы, іх палеаграфічныя і моўныя асаблівасці	2	Прааналізаваць арабскія помнікі пісьменства. Выявіць іх моўныя асаблівасці	Рэферат
	Всего:	48		

ПЕРАЛІК СРОДКАЎ ДЫЯГНОСТЫКІ, ЯКІЯ ВЫКАРЫСТОЎВАЮЦА ПРЫ ВЫВУЧЭННІ ДЫСЦІПЛІНЫ

Для атрымання аб'ектыўнай інфармацыі аб ўзроўні паспяховасці студэнтаў мэтазгодна сістэматычна выкарыстоўваць розныя віды кантролю, сярод якіх: апераджальны, бягучы, тэматычны, прамежкавы і выніковы. Кожны з відаў кантролю ўжываецца на пэўным этапе навучання і выконвае ў педагагічным працэсе адну з функцый: стымулюючую, навучальную, дыягнастычную, выхаваўчую і інш.

Апераджальная, бягучая і прамежкавая дыягностыка кампетэнцый па вучэбнай дысцыпліне “Беларуская палеаграфія” можа мець розныя формы, сярод якіх:

вусны кантроль: фронтальнае, індывідуальнае, ушчыльненае (камбінаванае) апытванне на лекцыях і практычных занятках, калёквіумы, даклады на семінарах, вусныя залікі;

пісьмовы кантроль: палеаграфічны аналіз фрагментаў тэкстаў, кантрольныя апытанні, кантрольныя работы, пісьмовыя работы па аўдыторных (дамашніх) практыкаваннях, рэфераты, пісьмовыя залікі;

графічны кантроль: аналіз графічных сродкаў тэкстаў розных эпох;
тэставы кантроль: падбор кароткіх адказаў у адпаведнасці з заданнямі.

**ПЕРАЛІК ТЭАРЭТЫЧНЫХ ПЫТАННЯЎ
ПА ВУЧЭБНАЙ ДЫСЦЫПЛІНЕ «БЕЛАРУСКАЯ ПАЛЕАГРАФІЯ»**

1. Палеаграфія як дапаможная гісторыка-філалагічная дысцыпліна.
2. Станаўленне і сутнасць палеаграфічнай метадалогіі.
3. Першыя спробы палеаграфічнага аналізу і іх прычыны. Палеаграфічныя даследаванні XX і XXI ст.
4. Рукапісы-фальсіфікацыі. Роля палеаграфістаў і лінгвістаў у вызначэнні статусу летапісаў.
5. Метад палеаграфічнага аналізу і яго асноўныя прыёмы.
6. Роля І.І. Сразнеўскага, А.І. Сабалеўскага, Я.Ф. Карскага і інш. у распрацоўцы славяна-кірылічнай палеаграфіі.
7. Пачатак славянскага пісьменства. Функцыянаванне пісьменства ў славян да прыняцця хрысціянства.
8. Паўднёvasлавянская кірылічная і глагалічная палеаграфія.
9. Кірыліца і глаголіца на ўсходнеславянскіх землях.
10. Функцыянаванне глаголіцы і кірыліцы ў пісьмовых помніках.
11. Кірылічнае пісьменства Старажытнай Русі. Асноўныя тыпы помнікаў пісьменства X–XIII стст.
12. Палеаграфічныя асаблівасці помнікаў X–XIII ст. Ранні і позні устаў.
13. Матэрыялы і прылады для пісьма. Фарбавальныя рэчывы.
14. Мастацкае аздабленне помнікаў. Візантыйскі арнамент.
15. Палеаграфічныя асаблівасці рукапісных помнікаў XIV–XVII стст.
16. Паўустаў. Паўустаўныя літары і знакі.
17. Старэйшы паўустаў. Позні паўустаў. Надрадковыя знакі. Скарачэнні. Вязь. Тайнапіс.
18. Вялікакняская канцылярыя і яе функцыі.
19. Асноўныя помнікі беларускай і рускай рукапіснай кнігі XIV–XVI стст.
20. Узнікненне скорпісу ў беларускім дзелавым пісьменстве. Віды скорпісу. Асаблівасці беларускага скорпісу.
21. Мастацкае аздабленне рукапісаў.
22. Візантыйскі, тэраталагічны, балканскі і неавізантыйскія стылі арнаменту. З’яўленне паперы. Філігрань. Вадзяныя знакі. Упарадкаванне фармату кніг.
23. Кірылічнае пісьменства XVIII–XIX стст.
24. Развіццё графічнай сістэмы.
25. Грамадзянскі шрыфт і яго ўплыў на пісьменства ўсходніх славян.
26. Звужэнне жанраў рукапісных дакументаў у XIX ст.
27. Палеаграфічныя асаблівасці пісьмовых помнікаў XVIII–XIX ст.
28. Мастацкае аздабленне: пераплёты, вокладкі. Фабрычная папера.
29. Лацінскае і арабскае пісьмо на тэрыторыі Беларусі.
30. З’яўленне і выкарыстанне лацінкі ў Вялікім Княстве Літоўскім.
31. Арабскае пісьмо на беларускіх землях, прычыны ўзнікнення, функцыянаванне.

ПРАТАКОЛ УЗГАДНЕННЯ ВУЧЭБНАЙ ПРАГРАМЫ

Назва дысцыпліны, з якой патрабуецца ўзгадненне	Назва кафедры	Прапановы аб зменах у змесце рабочай праграмы	Рашэнне, прынятае кафедрай, якая распрацавала рабочую праграму (з указаннем даты і нумара пратакола)
<p>Стараславянская мова</p> <p>Агульнае мовазнаўства</p> <p>Гісторыя беларускай літаратурнай мовы</p> <p>Параўнальная граматыка усходнеславянскіх моў</p>	<p>мовазнаўства і лінгвадыдактыкі</p>	<p>Дапоўніць спіс літаратуры новымі выданнямі</p>	<p>Рэкамендаваць праграму па вучэбнай дысцыпліне “Беларуская палеаграфія” да зацвярджэння (пратакол № ____ ад _____.____.2024 г.)</p>